

RE-CITY

PLATAFORMA INTERNACIONAL
PER A LA SOSTENIBILITAT SOCIAL

04/20

RELATORIES "PER UN FUTUR INTERCULTURAL"

"IGUALTAT, EQUITAT I NO DISCRIMINACIÓ"

SESSIÓ AMB **LEILA HADJ-ABDOU.**

Igualtat, equitat i no discriminació

Ponent convidada: Leila Hadj Abdou, investigadora al Migration Policy Center (MPC) de l'Institut Universitari Europeu (EUI), Florència

---

CONTINGUTS

Biografia	3
Síntesi	4
IGUALTAT, EQUITAT I NO DISCRIMINACIÓ	5
Economia globalitzada i governança descentralitzada: el món de les ciutats	5
Reptes i oportunitats en la gestió de la integració i la migració a nivell local	6
Escenari de politització i polarització	6
L'enfocament intercultural i les polítiques redistributives com a solució	8
Limitacions a superar, reptes a considerar, i bones pràctiques a compartir: Propostes per a una gestió intercultural	10
Conclusions	15
Referències	16

Aquesta síntesi s'ha realitzat a partir del debat desenvolupat amb la investigadora Leila Hadj Abdou en el cicle de conferències "Per un futur intercultural" del projecte Re-City, que van consistir en una conferència pública, un seminari amb participants del món acadèmic de Catalunya i un dinar que reunia personalitats diverses del món econòmic, social, polític i empresarial de Catalunya. El conjunt d'activitats es va celebrar a Barcelona, al Palau Macaya, el gener de 2020. L'ordre del contingut és temàtic i no representa l'ordre en el qual va ser expressat per la investigadora Hadj Abdou. Re-City és un projecte desenvolupat per la Fundació Catalunya Europa en col·laboració amb la Generalitat de Catalunya, l'Àrea Metropolitana de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona, "la Caixa" i el Club de Roma. "Per un futur intercultural" és el tercer repte del projecte Re-City, que s'inicia després d'haver tractat els reptes "Combatre les desigualtats" i "Fem front al canvi climàtic".

Biografia

Leila Hadj Abdou és politòloga i científica social, especialitzada en temes com les polítiques migratòries, la governança de la migració i de l'asil, els populismes de dreta radical, les polítiques de pertinença i, especialment, l'Islam i els musulmans a Europa. Actualment és **professora i investigadora al Migration Policy Center (MPC), de l'European University Institute (EUI) a Florència**, on el 2013 va obtenir el seu Doctorat en Filosofia i Ciències Polítiques i Socials. Des del 2017 treballa en investigació i com a formadora sobre la governança transnacional de la migració internacional, l'asil i la mobilitat¹.

Al llarg de la seva carrera ha combinat l'ensenyament i els càrrecs d'investigació acadèmica amb altres activitats pràctiques en els camps de l'asil i la migració. Com a professora, ha impartit cursos sobre Migració global, Polítiques migratòries, Relacions de gènere o Racisme, a universitats d'arreu del món. Com a investigadora visitant, des del 2003 fins al 2009 va estar a la Universitat de Viena; el 2007 al Centre de Recherches Sociologiques et Politiques de París; i el 2011 al University College Dublin (UCD). Més endavant, del 2013 al 2014 al Centre for Transatlantic Relations de l'School for Advanced Studies, a Washington D.C; i del 2014 al 2015 a la Universitat de Sheffield, al Regne Unit. Més recentment, ha treballant en un projecte de l'European Research Council, explorant els coneixements i els enfocaments existents en relació amb la migració internacional per part dels actors clau en aquesta governança, centrat en quatre regions: Europa, Amèrica del Nord, Amèrica del Sud i l'Àsia Pacífic. Pel que fa a la seva experiència pràctica, ofereix conferències en espais de caràcter més divulgatiu com ara organitzacions de dones, organitzacions antiracistes o institucions educatives. A més, també va ser coordinadora d'una ONG que treballa amb menors no acompanyats i demandants d'asil i d'un centre educatiu per a refugiats adults².

Les seves publicacions inclouen llibres, capítols de llibres, articles de revista, informes d'investigació i de polítiques i contribucions a blogs i diaris. D'entre les més recents, es destaquen *Immigration integration: the governance of ethno-cultural differences* (2019a), on defensa que la integració de les persones migrades s'ha d'entendre i analitzar com una tècnica de governança que aprofita les diferències per aconseguir objectius concrets; i *The Dynamics of Regional Migration Governance* (2019b), on analitza el perquè, el com i amb quins efectes els estats cooperen entre ells per abordar temes com la migració internacional, el desplaçament o la mobilitat.

¹Hadj Abdou, L. (2019). Leila Hadj Abdou - Migration Policy Centre - MPC. Recuperat el 20 de desembre de 2019 a: <http://www.migrationpolicycentre.eu/team/leila-hadj-abdou>

²Hadj Abdou, L. (2017). Leila Hadj Abdou. Recuperat el 20 de desembre de 2019 a: <https://eui.academia.edu/LeilaHadjAbdou>

Síntesi

“Igualtat, equitat i no discriminació” és el títol de la quarta sessió del cicle “Per un futur intercultural”. Aquesta ha estat conduïda per Leila Hadj Abdou, experta en polítiques migratòries i investigadora del *Migration Policy Center* de l’European University Institute, i moderada per Margarita León, experta i investigadora a l’Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la Universitat Autònoma de Barcelona. L’objectiu principal ha estat identificar els principals reptes i oportunitats que sorgeixen i es deriven de la gestió de la integració i de la migració, i com des de l’interculturalisme es pot garantir la igualtat de drets i deures, i també d’oportunitats. Una discussió que Hadj Abdou ha volgut centrar en l’àmbit local, argumentant que si bé la immigració és un fenomen global, les ciutats poden incidir molt positivament amb actuacions al marge de les polítiques estatals.

La rellevància d’estudiar com implementar l’enfocament intercultural en la gestió de la diversitat s’explica, en gran part, pel context de globalització econòmica i la politització intencionada de la migració provocada des d’alguns partits polítics i mitjans de comunicació. Les grans transformacions que ocorren plantegen un món més obert, connectat i dependent, definit, en gran part, per una migració internacional creixent que cal saber aprofitar com a oportunitat. Malauradament, la realitat global mostra una gestió de la migració cada cop més polititzada i amb menys consens entre l’opinió pública. En aquest context, diferents actors s’han erigit en un discurs superficial de la migració. Emfatitzant-ne només els aspectes positius o els negatius, s’ha contribuït a generar una visió molt esbiaixada de la realitat migratòria i de la diversitat en general que, en darrer terme pot posar en risc la cohesió social, els valors democràtics i el bé comú. En primer lloc, perquè la utilització partidista de la migració dificulta la promoció dels drets de les persones migrades. En segon lloc, perquè creix la polarització, les escissions i el risc de conflicte a la societat entre els qui hi estan més a favor, anomenats “elits liberals metropolitanas” i majors beneficiàries d’aquesta migració, i aquells grups de ciutadans que hi estan més en contra o que hi són més sensibles, que en pateixen directament, i de forma desigual, els costos.

Contra tots aquests reptes, Hadj Abdou té clara la solució: la construcció d’un relat inclusiu i la implementació de polítiques interculturals i redistributives, que construeixin i reforcin la interacció significativa i la cohesió social. Un gir que, si ha de ser transformador, ha de poder superar una visió superficial de la problemàtica, que ven les bones pràctiques només tenint en compte la vessant dels beneficis econòmics i la contribució sobre el PIB. Així, sobre el relat assenyalava l’educació i els mitjans de comunicació com a generadors i promotors del pensament

crític, dels valors democràtics i de les visions obertes, amables i holístiques amb la migració i la diversitat. Sobre les polítiques, considera que és essencial afavorir una interacció inter-ètnica constant, a través de compartir espais, desenvolupar projectes conjuntament, etc. Al mateix temps, acompanyar-la de polítiques que redistribueixin de forma equitativa la riquesa generada pel conjunt de la població, i redueixin les desigualtats socials. Una tasca que proposa centrar-la en l'àmbit local, atesa la capacitat de les ciutats per donar respostes més immediates, més localitzades i més proporcionades a les realitats i necessitats de la ciutadania. En aquest sentit, destaca el lideratge de Barcelona en la concepció de la migració com una oportunitat i no com un problema, en l'aposta per l'interculturalisme i en unes polítiques adreçades a tota la població. Una visió que ha estat matisada per altres assistents, que han volgut destacar els problemes de fons que persisteixen sense resoldre's, com ara els alts nivells de segregació territorial o escolar.

Més enllà de la tasca pionera de l'Ajuntament de Barcelona, a la sessió també es ressalten bones pràctiques dutes a terme per altres actors. Per exemple, el lideratge i el compromís del sindicat Comissions Obreres en la integració de tota la diversitat a les estructures locals de participació i decisió, així com en la tasca de formació i conscienciació dels seus treballadors; la creació, per part de l'AMB, d'estratègies de resolució i mediació de conflictes a la zona del Besòs, amb la involucració de diferents agents; o el treball actiu de la Fundació AGBAR amb seixanta-cinc entitats socials de l'AMB per dur a terme projectes interculturals.

IGUALTAT, EQUITAT I NO DISCRIMINACIÓ

Economia globalitzada i governança descentralitzada: el món de les ciutats

L'escenari actual de globalització comporta transformacions complexes constants, com ara una major connexió i dependència en tots els àmbits (econòmic, social, polític i cultural) i nivells (local, nacional, supranacional i internacional). En aquest procés el món local destaca més que cap altre nivell. Les ciutats participen activament d'aquesta nova economia globalitzada, competint entre elles a nivell mundial, i s'erigeixen com a actors principals per l'establiment i provisió de condicions que permetin la cohesió social i la convivència entre la ciutadania. Paral·lelament, també es produeix una descentralització de la governança, on moltes competències de gestió es

traspassen dels governs nacionals als locals, destacant també un paper rellevant de les organitzacions no governamentals (ONG) i les agències privades.

Les ciutats, doncs, es troben a primera línia pel que fa a la integració dels migrants i la recepció dels nousvinguts, que inclou també refugiats i demandants d'asil. Més enllà de la responsabilitat de proveir els serveis de benestar social i d'acollida, les autoritats polítiques de la ciutat poden ser creadores d'oportunitats, creadores d'una agenda comuna que mobilitzi i brindi les idees de tota la ciutadania, de tots els actors de la societat civil. Tot i que les ciutats es mostrin molt proactives, les seves competències i recursos no són suficients per gestionar en solitud la integració de la diversitat. En aquest context es fa imprescindible que hi hagi **cooperació i diàleg entre tots els nivells de governança** per poder contrarestar, efectivament, les limitacions que presenten cadascun d'ells.

Reptes i oportunitats en la gestió de la integració i la migració a nivell local

Escenari de politització i polarització

En aquest escenari d'economia globalitzada i de governança descentralitzada, Leila Hadj Abdou destaca el canvi d'enfocament polític i social que pateixen molts temes d'interès, com és el cas de la gestió de la integració i de la migració. Als anys vuitanta, el liberalisme va introduir-se de ple a les dinàmiques econòmiques i polítiques dels estats, on les reaccions polítiques i socials vers la migració eren més favorables i menys polititzades que en l'actualitat. Des d'una lògica de gestió nacional, les persones migrants es concebien com a individus la mà d'obra dels quals era necessària i beneficiosa per a cobrir el mercat laboral i afavorir el creixement econòmic. Al mateix temps, en aquest context fortament despolititzat, els mateixos migrants eren els responsables d'integrar-se, individualment, a la societat d'acollida. De manera que hi havia un interès organitzat i un consens acordat entre diversos actors de la societat com ara el sector empresarial, les organitzacions benèfiques o l'església sobre la migració, els beneficis que podia portar a l'economia, com l'augment de mà d'obra, i sobre les normatives que l'havien de regir.

En l'actual economia globalitzada les fronteres es liberalitzen, permetent més comerç, més turisme i també més migració internacional, però amb uns efectes socials i territorials més

diversos i desiguals. Això vol dir que el mateix procés globalitzador, paral·lelament, ha creat un nou conflicte dins de les societats, entre aquells que en surten beneficiats i aquells sobre els qui recauen els costos, provocant **situacions socials i polítiques de forta polarització**. Per un costat, les elits polítiques econòmiques, sovint anomenades “cosmopolites”, les beneficiàries principals d’aquesta migració, es mostren a favor d’obrir les fronteres per promoure la migració, la diversitat i el comerç internacional. Per l’altre costat, la ciutadania, que rep també els costos de la migració, es mostra escèptica davant de totes aquestes transformacions i obertures, i la seva confiança vers aquesta classe política es redueix.

A la vegada, aquest interès general per la migració passa a ser de preocupació pública i, per tant, fortament **polititzat**. És en aquest moment en què emergeixen nous actors polítics anti-immigració, que aconsegueixen mobilitzar aquest descontentament i sensació d’abandonament a còpia de proclamar discursos populistes i simplistes que culpabilitzen la migració i la promoció de polítiques pro-migratòries. Un procés, el de la politització de la migració, que, a partir de les seves investigacions, Hadj Abdou no relaciona amb aspectes econòmics, ni amb les taxes d’atur, ni amb quants migrants entrin al país, sinó amb aquestes dinàmiques i processos que activen els actors polítics, a partir de la construcció de relats parcials sobre la situació. Ho exemplifica el cas d’Àustria i la victòria de l’extrema dreta l’any 2017. Bé emfatitzant només els costos o els beneficis de la migració, la construcció de relats parcials i fortament polititzats acaba generant dues posicions polaritzades, afectant negativament la provisió de drets i oportunitats per a la comunitat migrada, ja que esdevé un conflicte. Entre aquests dos bàndols cada cop hi ha menys comunicació, diàleg i cohesió social, generant, en darrer terme, un gran repte per a la democràcia i el bé comú, que entren en contradicció.

En tot aquest procés de politització, polarització i pèrdua de confiança en els governs, la forma com es presenta i es comunica la informació és vital per afavorir una opinió pública determinada, que eviti arribar a aquesta situació. **La responsabilitat, per tant, no només recau sobre els polítics, sinó també sobre els mitjans de comunicació i les xarxes socials**. En aquest sentit, Hadj Abdou va ressaltar dues conclusions. La primera, que la discriminació apareix relacionada amb la sensació o percepció de pèrdua de control o falta de seguretat a l’estat-nació. La segona, que la majoria de la població s’ubica a mig camí entre els defensors i els detractors de la migració, en una escala de grisos menys polaritzada i ambivalent, on no hi ha ni odi ni empatia per la diversitat. Tenint en compte que les preocupacions s’activen o es sobrepassen a partir d’apel·lar a certs valors, en un ambient intencionadament polititzat, Hadj Abdou creu que no es pot perdre l’oportunitat d’entrar dins del debat públic i adreçar-lo amb un contingut més pragmàtic. Si s’inverteix públicament a entendre què pensen tots aquests grups socials que es troben al mig,

els seus valors i les seves preocupacions, es podrà oferir una comunicació molt més contextualitzada, matisada, equilibrada i específica sobre la migració, amb la intenció de poder tractar en profunditat com operen els privilegis i els desavantatges en els diferents camps, així com la repartició desigual dels conflictes. L'objectiu d'entendre les opinions no és modelar-les per a assolir fites polítiques concretes, sinó precisament saber com respondre-hi des de l'administració pública i la societat civil, amb polítiques i accions efectives.

L'enfocament intercultural i les polítiques redistributives com a solució

La politització i la polarització de la migració i la gestió de la seva integració és un fenomen d'abast global, però amb un impacte i uns efectes pràctics que es materialitzen sobretot en el món local. El repte actual que enfronten les ciutats, com a espais de contestació a aquesta diversitat i alhora amb persistents desigualtats socioeconòmiques, posa de manifest la necessitat d'adoptar un enfocament intercultural que sigui sensible a totes aquestes diferències internes, propiciant solucions que afavoreixin la cohesió social i la convivència conjunta.

De forma més concreta, la resposta intercultural ha de tenir dues vessants principals que s'han de dur a terme constantment i de forma paral·lela. La primera consisteix en una **estratègia comunicativa holística, que adopti un discurs inclusiu i clarificador entorn la migració**. És a dir, una **construcció del relat que parli tant dels beneficis com dels costos**, dels encerts i dels errors, **de la gestió de la diversitat**. Aquest relat ha de mostrar una visió general i matisada del fenomen migratori, lluny de la polèmica. I això vol dir anar més enllà de les conseqüències, que a través de les xifres i d'anomenar els efectes poden augmentar la sensació "d'invasió" o de "falta de control". Si la majoria de la població s'autobica en un punt entremig pel que fa a la migració (*middle group*³), el que cal és apel·lar a tota aquesta escala de valors i sensibilitats, des de les més conservadores a les més progressistes, que activen o desactiven les preocupacions entorn la migració. Si els mitjans de comunicació i la classe política local treballen per entendre i tenir en compte, des del respecte, tota aquesta diversitat de valors i generen un discurs inclusiu que parli de tots els matisos i les complexitats que afecten la gestió de la migració i la diversitat, provocaran que tota aquesta població del mig se senti més identificada i recuperi la confiança en ambdós actors. Al seu torn, **aquest discurs comprensiu amb les diferències també provoca una disminució de la polarització a la societat, ja que la gent no es veu obligada a escollir un bàndol en concret**. En la mateixa direcció, també és urgent re-plantejar com les persones migrades es

³ Terme que utilitza Hadj Abdou per referir-se al gruix majoritari de la població, que demostra actituds més aviat neutrals vers la migració i la gestió de la diversitat.

presenten i quin impacte causa això a la societat d'acollida. Si es busca poder generar una situació d'igualtat, equitat i no discriminació, és necessari **donar veu i agència a les persones migrants**. Aquest fet permetrà, a la vegada, que puguin expressar les dificultats i problemes amb què es troben en el seu dia a dia i arribar a un debat menys polititzat i més humanitzat, en què la població pot establir vincles de similitud i, per tant, d'identificació.

Paral·lelament, la segona estratègia consisteix en el disseny i la implementació de **polítiques públiques que puguin generar un contacte i una interacció inter-ètnica significativa**, com a base per evitar el sorgiment i l'expansió d'actituds anti-immigració. Això vol dir que els tipus de relacions que s'han de generar han de defugir la superficialitat que pot significar el fet, només, de creuar-se pel carrer. Al contrari, les relacions han de ser intenses i directes en el dia a dia de les persones, a partir de projectes comuns i compartits a les ciutats. Per tal que això sigui possible, Hadj Abdou apunta que **l'educació des de ben petits, tant formal com informal, és imprescindible per normalitzar imaginariis col·lectius diversos i heterogenis, així com per promoure una cultura d'intercanvi igualitària i equitativa**. És a dir, per assegurar una societat amb pensaments i actituds pro-immigració i anti-discriminatòries. En aquest procés Hadj Abdou critica que les elits locals sovint han adoptat un discurs i una praxi superficial, que ha volgut vendre la diversitat de les ciutats a partir de centrar-se només en els beneficis d'aquesta arribada de migrants i la generació d'aquest contacte inter-ètnic. El que cal, però, no és aplaudir la diversitat en general, sinó valorar quina i com és la contribució al desenvolupament local, i si aquesta interacció es dona des d'un plànol d'igualtat. Així, és imprescindible acceptar i visibilitzar que també hi ha costos en l'acollida de migrants i la gestió de la diversitat, en forma d'increment o perpetuació de les desigualtats socioeconòmiques. I que aquests costos, al seu torn, pel fet de recaure de forma desigual entre la ciutadania, afectant més la població amb menys recursos, poden fer augmentar massivament la sensació de conflicte i amenaça ètnica. En el cas de El Ejido, a Andalusia, la migració suposa el 30% del total d'empadronats a la ciutat, la majoria vinguda com a mà d'obra per a treballar en els hivernacles de la zona. Malgrat tenir taxes de criminalitat i d'atur per sota de la mitjana de l'Estat, la pressió migratòria ha fet augmentar preocupacions com la por i el recel, materialitzant-se amb la victòria del partit de VOX a les eleccions espanyoles de 2019, amb un 35,98% dels vots⁴. Una situació que, si bé és particular, exemplifica perfectament la importància d'adoptar solucions públiques que siguin holístiques i que no donin peu a la politització ni polarització.

⁴ EL PAÍS. (2019). Resultados electorales en El Ejido: Elecciones Generales 2019. Recuperat el 27 de febrer de 2020 a: <https://resultados.elpais.com/elecciones/2019/generales/congreso/01/04/902.html>

Així, Hadj-Abdou destaca la **implementació de polítiques redistributives que mirin de revertir aquestes desigualtats socioeconòmiques de fons**, repensant i compartint els costos i compensant aquells qui es queden fora d'aquest benefici. És a dir, treballar perquè la dotació de renda pública pugui contrarestar la manca de renda privada que puguin patir molts ciutadans. Per exemple, construir més parcs d'habitatge públic, jardins i parcs on poder interaccionar, ampliar i diversificar l'oferta de biblioteques públiques, invertir en la millora de les infraestructures de les escoles o reduir l'alta segregació que pateixen moltes d'aquestes escoles.

Limitacions a superar, reptes a considerar i bones pràctiques a compartir: Propostes per a una gestió intercultural

Les ciutats són per a Hadj Abdou el millor nivell des d'on poder donar respostes més ràpides, efectives i amb impactes més positius, que mirin de minimitzar, cada cop més, aquesta bretxa entre l'acadèmia i el món públic. Unes respostes que no cal que es pensin a nivell macro, ja que sovint aquelles petites accions locals innovadores són les que acaben produint canvis més significatius. Des d'aquest punt de vista, Hadj Abdou va preguntar als assistents per **experiències d'èxit** així com de **fracassos o limitacions** que des de la realitat catalana s'han detectat en la implementació de l'enfocament intercultural, amb l'objectiu de poder construir aprenentatges i avançar en el progrés. En aquest apartat s'exposen les propostes per a una gestió intercultural plantejades per les persones assistents a la sessió amb Leila Hadj Abdou.

Quan es parla i es treballa en la gestió de la diversitat és important tenir present la relació entre les conviccions ideològiques i allò en què aquestes s'acaben materialitzant. En el cas de l'interculturalisme, a nivell acadèmic hi ha un clar consens sobre el que significa i sobre el fet que és el camí que s'ha de seguir en la governança de les nostres societats. Però a nivell social, en canvi, hi ha molt desconeixement sobre el terme, així com una percepció de rebuig, entre gran part de la població activa de la diàspora⁵ pel fet que, com que no s'ha implementat plenament, continuen perpetuant situacions de discriminació. Resta molt de treball per fer des de les administracions públiques, però també des de tots els sectors de la societat, empreses, sindicats, sistema educatiu, cultura i grups d'interès privats. S'ha de socialitzar el discurs intercultural i transformar el marc legal en accions concretes que impactin positivament en la vida quotidiana

⁵ Per diàspora s'entén el conjunt de pobles o comunitats d'un mateix origen o una mateixa condició establertes en diferents països. En aquest cas concret, es refereix a determinades persones d'aquesta comunitat que participen més activament en la integració al país d'acollida.

de les persones. Un procés que exigeix a l'administració pública una actitud d'avaluació i actualització permanent de totes aquestes accions, per tal d'aprendre dels errors i minimitzar les possibilitats de politització per part d'altres actors.

De forma general, s'està d'acord que fer front a tots aquests canvis transformadors exigeix un **nou model de governança**, un model *bottom-link*, **on hi hagi una connexió vertical** amb la ciutadania, tant de dalt a baix com de baix a dalt, i una altra d'**horitzontal**, entre el sector públic, el sector privat i els grups i entitats socials. Una mirada global i transversal que cal que tots els actors interioritzin i exterioritzin, per tal que puguin implicar-se, de forma conjunta, en tots aquests processos. Per a fer-ho possible, però, primer és necessari trencar amb certes barreres visibles i no tan visibles, que impedeixen a una part important de la població la convivència, la representativitat, la participació i la integració en termes d'igualtat, equitat i no discriminació. Entre aquestes, s'esmenta la ineficàcia de la Llei d'Estrangeria espanyola, que converteix un procés natural com la migració en un problema, quan el que s'hauria de trobar és la manera de poder absorbir i normalitzar la migració de forma més efectiva. L'actual Llei d'Estrangeria dificulta el procés de nacionalització de les persones migrades i, per tant, també en dificulta el dret a votar o a poder treballar a l'administració pública, fet, al seu torn, impedeix que la població migrada sigui representada en la funció pública. Caldria, doncs, agilitzar els processos legals que tenen a veure amb la naturalització o revisar els criteris d'idoneïtat del personal de l'administració pública. En paral·lel, hi ha una manca de previsió de visats per país d'origen en comparació amb les xifres reals de les persones que els demanen. Per tant, caldria revisar també altres aspectes com l'obtenció de permisos de residència o visats.

En el mateix sentit, la població migrada té moltes dificultats per experimentar les mateixes garanties d'accés als diferents sectors del mercat de treball que la població local, fet que en dificulta la integració plena a la societat. Aquesta diferència sovint es perpetua en la segona i tercera generació, com és el cas de França. Tenint l'experiència d'aquest país i d'altres, i sabent que a Catalunya encara no hem arribat a la tercera generació, és imprescindible començar a actuar per tal de trencar aquesta perpetuació i promoure l'ascensor social dins de la nostra societat. Caldria evitar discriminacions i promoure que puguin arribar, en igualtat de condicions, a posicions de treball que reflecteixin tota la societat. Una manera d'aconseguir-ho és a través de les administracions públiques, les quals són responsables d'impulsar i incentivar **la inclusió de la interculturalitat en tots els processos de selecció i contractació** que tinguin a veure amb el món públic, però també amb el món empresarial i privat. Cal assolir el compromís total d'aquest últim per incorporar més diversitat a la seva plantilla de treball (tant per origen, com per edat, gènere, etc.), ja que només així podrà garantir-se la no-exclusió sistemàtica. És per això que l'any

2019 va néixer el Pacte Nacional per a la Interculturalitat, impulsat des de la Generalitat de Catalunya, que té l'ambició d'incorporar d'aquí al 2030 tot un seguit de compromisos i objectius, involucrant el sector públic i el privat. Pel que fa a l'accés al treball, la Generalitat es compromet a emprendre mesures a favor de la igualtat, com ara permetre i promoure l'accés de les persones estrangeres al treball públic; a favor de la diversitat, com ara tenir en compte les diversitats dels grups socials minoritaris al món de l'empresa i el treball; i a favor de la interacció, com ara programes de referents, de mentoria, de reconeixement i d'acció afirmativa per afavorir la presència equitativa dels grups minoritaris als diferents sectors de treball⁶.

Gemma Pinyol, directora de migracions a Instrategies, reforça la idea que per garantir un accés i una convivència en igualtat pel que fa a la representativitat de tota aquesta diversitat és imprescindible **deixar de folkloritzar les diferents cultures i religions**, sobretot des del món públic. En aquest sentit, Pinyol recorda que la diversitat **no és només migració, i que la migració no és per si mateixa diversitat**.

En aquest nou model de governança multinivell, el món públic ha d'assumir més responsabilitats i lideratge per tal d'encapçalar totes aquestes transformacions, per ara reivindicades i exercides principalment per entitats socials i ONG que treballen des dels entorns més immediats (barris, districtes i municipis). Encara persisteix una gran contradicció entre el nivell discursiu i la realitat del carrer. És a dir, entre allò que es proclama a nivell polític i allò que s'implementa. Per exemple, la Fundació Agbar va obrir un fons de 300.000 € a disposició dels trenta-sis ajuntaments que conformen l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) per dur a terme projectes interculturals, i des de juny de 2017 només s'han signat tres convenis. Aquesta manca d'acció política es contraresta amb la vinculació que la mateixa Fundació Agbar té amb seixanta-cinc entitats socials de la mateixa AMB, amb qui implementen projectes interculturals encarats a lluitar contra la pobresa, promocionar treball de qualitat i oferir oportunitats educatives. L'impacte és molt significatiu, atès que l'any 2019 se'n van beneficiar directament 14.889 persones, el 45% dels quals eren migrades⁷.

En la gestió de la diversitat continua imperant una aproximació securitària, oblidant-se de com es configuren i com operen els factors socioculturals. En conseqüència, en situacions de conflicte

⁶ Generalitat de Catalunya. (2019). *Pacte Nacional per a la Interculturalitat (Document marc per al Procés Participatiu)* [PDF] (p. 46-47). Generalitat de Catalunya. Recuperat a: https://participa.gencat.cat/uploads/decidim/attachment/file/1115/2019_10_10_Document_1_PNI_-_v2.pdf

⁷ Fundació AGBAR. (2019). Fundación Agbar | Proyectos Sociales. Recuperat el 27 de febrer de 2020 a: <https://www.fundacioagbar.org/es/proyectos-sociales>

les respostes que s'acaben imposant són més aviat de caràcter policial, perquè són les que la gent prefereix, però suposen un risc d'increment d'actituds extremes i discriminatòries. Davant de la necessitat de buscar un enfocament més global, que tingués en compte també aquests factors socioculturals, l'any 2018 l'AMB va engegar l'Estratègia d'Inclusió i Cohesió social al territori del Besòs⁸, encara en curs. La seva aproximació agrupa professionals de l'àmbit de la salut, del policial, del social i de la convivència, per tal de construir conjuntament respostes integrals davant de les complexitats de convivència existents. Un exemple concret és el **projecte Bon veïnatge i bon ús de l'espai públic**⁹, realitzat al barri de la Mina de Sant Adrià del Besòs entre el 2017 i el 2018 i que pretén evitar dinàmiques de polarització social i garantir processos d'integració de tots els sectors de la població. L'ajuntament, com a principal responsable del projecte, vol treballar perquè el municipi sigui una ciutat més amable, acollidora i sostenible per viure-hi i convida-hi; on el diàleg, la tolerància i el respecte formin part del comportament quotidià de les persones. El projecte s'ha volgut enfocar entorn dos eixos temàtics. El primer, la mediació de conflictes de convivència ciutadana, a partir de la difusió de campanyes de civisme i bona convivència, el treball constant i periòdic amb les entitats del barri i l'actuació puntual de la policia local. El segon, el suport a l'Oficina Local d'Habitatge en la seva relació amb les famílies vulnerables, en risc d'exclusió social i amb greus limitacions econòmiques. Per exemple, s'ajuda a tramitar documentació específica en ajuts, a fer la gestió de subsidis de rendes de lloguer i a facilitar la integració en les seves comunitats de veïns a aquelles persones amb poques habilitats i capacitats personals.

Una altra bona pràctica és la creació del **Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers (CITE)** als anys vuitanta¹⁰. El món sindical va ser molt pioner a prendre consciència de la problemàtica que podia suposar el fet migratori, i de la necessitat de trobar mecanismes d'integració efectius. Aquesta associació, que continua vigent, va obrir-se tant a treballadors migrants en situació

⁸ AMB. (2019). Desenvolupament socioeconòmic: Estratègia d'Inclusió i Cohesió social al territori Besòs. Recuperat el 27 de febrer de 2020 a:

http://www.amb.cat/es/web/desenvolupament-socioeconomic/detall?p_p_id=56_INSTANCE_TOm9tp1Xv0IQ&_56_INSTANCE_TOm9tp1Xv0IQ_articleId=7758055&_56_INSTANCE_TOm9tp1Xv0IQ_groupId=11708

⁹ AMB. (2019). Desenvolupament socioeconòmic: Conveni per al projecte de gestió de Bon veïnatge i bon ús de l'espai públic al barri de la Mina. Recuperat el 27 de febrer de 2020 a: https://docs.amb.cat/alfresco/api/-default-public/alfresco/versions/1/nodes/6337f753-c563-4552-8604-14f14b14e1b9/content/Exp_%201684_17%20-%20Conveni%20Ajuntament%20Sant%20Adria%20-%20Projecte%20Veinatge%20Barri%20M....pdf?attachment=false&mimeType=application/pdf&sizeInBytes=1338923

¹⁰ CCOO Catalunya. (2020). Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers - www.ccoo.cat. Recuperat el 27 de febrer de 2020 a: <https://www.ccoo.cat/aspnet/immigracio.aspx>

regular com irregular, oferint assessorament i ajuda en matèria d'estrangeria, mobilitat internacional i drets socials i laborals. Aquest compromís s'ha mantingut al llarg del temps, rere la convicció que si es vol apostar per la integració plena de les persones migrades que venen a treballar al país d'acollida, cal aconseguir que també s'integrin en les organitzacions socials ja existents, en comptes de crear-ne de pròpies, específiques i sectorials. Un altre exemple és **la representació** de tota la diversitat de la plantilla, **a les eleccions sindicals**, reconeixent i visibilitzant les diferents problemàtiques que afronten els diferents col·lectius. Una representació que ha de poder donar-se també **en els òrgans de direcció** corresponents a aquells espais on els treballadors estrangers siguin més presents. Paral·lelament, aquesta representació més institucional va acompanyada de **píndoles formatives anomenades "Desmuntant prejudicis"** que, adreçades al conjunt dels treballadors i dels afiliats, pretenen combatre falsos rumors i mites que fonamenten els discursos polítics xenòfobs i racistes.

Finalment, pel que fa l'àmbit municipal, s'explica com a exemple de fracàs el fet de no haver posat en marxa **indicadors de seguiment de les iniciatives** implementades des de l'Ajuntament de Barcelona, dificultant enormement la tasca d'avaluació. Sense un seguiment dels resultats, no se'n poden extreure aprenentatges ni aportar millores, però sobretot no es pot crear un discurs positiu sobre allò que s'implementa. Cal un compromís polític general, cal tenir clars els objectius a monitoritzar, defensar-los discursivament i treballar-los políticament. En aquest sentit, cal adoptar una perspectiva que tingui clars els objectius a complir a llarg termini i traci solucions a curt termini. Seguint amb l'exemple de Barcelona, dos reptes importants que persisteixen són, per un costat, **els nivells de segregació territorial (guetització) i les creixents barreres d'accés a l'habitatge** i, per l'altre costat, que **els nivells de segregació escolar no es corresponen als nivells de segregació territorial**, que en algunes escoles són molt més elevats que al barri al qual pertanyen. És imprescindible que les polítiques públiques s'encaminin a facilitar l'accés a l'habitatge, per afavorir la dispersió de les persones al llarg de la ciutat, i treballar perquè la segregació escolar s'equilibri amb els nivells de segregació observats al barri o ciutat.

Per contra, com a exemples de bones pràctiques a l'Ajuntament de Barcelona, es destaca la subvenció o promoció de projectes culturals d'interacció intercultural. El fet que uns dels requisits de la subvenció sigui que compleixi criteris interculturals d'inclusió de la diversitat fomenta la creació d'activitats culturals i esportives de barri que aconseguen la interacció i integració real de tot el veïnatge. En darrer terme, també s'explica **la millora del Padró Municipal**. Actualment hi ha la possibilitat d'empadronar-se sense domicili fix, la qual cosa permet que les persones en situació d'elevada vulnerabilitat també puguin gaudir d'una mínima dotació de bé públic (targeta sanitària, sector educatiu, serveis locals, etc.).

Conclusions

L'actual context econòmic, polític i social global difereix enormement del que hi havia als anys vuitanta. Les constants i complexes transformacions que ocorren ens situen en un món molt més connectat i dependent en tots els àmbits (econòmic, polític, social i cultural) i nivells (local, nacional, supranacional i internacional). En aquest procés, les ciutats hi participen molt activament, competint entre elles a nivell mundial i erigint-se com a actors principals per l'establiment i provisió de condicions que permetin la cohesió social i la convivència entre la ciutadania. Més enllà de la responsabilitat de proveir els serveis de benestar social i d'acollida, la ciutat en si mateixa pot ser creadora d'oportunitats, a través de l'establiment d'una governança *bottom-linked*, mobilitzant i brindant les idees de tota la ciutadania i dialogant i cooperant amb altres actors econòmics, polítics i socials. Aquest enfocament intercultural és el model de governança més efectiu per superar els diferents reptes vinculats a la gestió de la integració i la migració, entre els quals destaca el context d'alta polarització social i política. De forma creixent, emergeixen diferents actors polítics que mobilitzen les preocupacions de la ciutadania a partir de la construcció de relats parcials intencionats sobre la migració, bé emfatitzant només els costos o bé només els beneficis. La migració passa a ser una preocupació pública excessivament polititzada que afecta negativament la provisió de drets i oportunitats per a la comunitat migrada. Al mateix temps, passa a ser un tema altament polaritzat, defensat per aquells que se senten guanyadors d'aquesta migració, i en reben els beneficis més immediats; i rebutjat per aquells que se senten perdedors, i sobre els qui recau la majoria dels costos. Per evitar-ho cal, en primer lloc, que tant les administracions públiques com els mitjans de comunicació entrin dins d'aquest debat públic i l'adrecin aportant un contingut molt més responsable, pragmàtic i inclusiu. És a dir, entendre els diferents valors i preocupacions d'aquella part de la societat que està entremig de les dues visions polaritzades, i oferir un discurs més contextualitzat, equilibrat i inclusiu que defugui de la polarització. Cal parlar, doncs, dels beneficis i costos de la gestió de la migració, mentre es dona veu i agència també a les persones migrades i es fomenta l'empatia necessària per recuperar la cohesió. Per combatre la politització i polarització de la migració, en segon lloc, cal implementar polítiques públiques que mirin de generar una interacció inter-ètnica significativa i, al mateix temps, revertixin les desigualtats socioeconòmiques de fons. Cal trencar amb aquelles barreres visibles i no visibles que impedeixen a una part important de la població la convivència, la representativitat, la participació i la integració amb equitat, igualtat i no discriminació.

Com a propostes més concretes de gestió intercultural destaquen, en primer lloc, assegurar un procés d'integració legal i política més ràpid i eficaç per a les persones nouvingudes, que els permeti, entre d'altres, poder votar i ésser escollides com a representants, així com tenir accés a una varietat de drets com el de poder treballar a l'administració pública. En segon lloc, garantir la integració laboral de les persones migrades i dels seus descendents, en igualtat de condicions que la resta de la ciutadania, a partir d'incloure la interculturalitat en els processos de selecció i contractació laboral que es facin tant des de les administracions com des de les empreses privades. En tercer lloc, cal que el món públic local assumeixi més lideratge per encaçar totes aquestes transformacions, i ho faci de forma conjunta amb els diferents actors de la societat. Això implica adoptar una visió menys securitària de la gestió de la migració i de la diversitat, i tenir més en compte els factors socioculturals. En aquest sentit, cal aprofundir en el compromís i el treball de les empreses, de les entitats socials i de les ONG i en la tasca col·laborativa de la mateixa ciutadania. I, en quart lloc, una gestió eficaç de la migració i la diversitat de les nostres societats implica, obligatòriament, tenir clars els objectius de fons i adoptar instruments que permetin monitoritzar i avaluar el progrés de totes aquelles mesures que s'implementin.

Referències

Hadj Abdou, L. Immigrant integration: the governance of ethno-cultural differences. *CMS* 7, 15 (2019). <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0124-8>

Geddes, A.; Vera Espinoza, M.; Hadj Abdou, L.; Brumat, Leiza. *The dynamics of regional migration governance*, Cheltenham; Northampton: Edgar Elgar Publishing, 2019 [Migration Policy Centre]. Recuperat de Cadmus, European University Institute Research Repository a: <http://hdl.handle.net/1814/63659>

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

AMB EL SUPORT DE:

EN ASSOCIACIÓ AMB:

